

TANITÓBARÁT.

Havi közlö.

Megjelenik minden hó elején.

Előfizetési ára:

Fél évre 1 frt.
 Egész évre 2 frt.
 Egy oldal hirdetés . . 5 frt.

Október.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények e cím alatt küldendők „Tanítóbarát szerkesztőségének Budapest, I. Lovasut 4. sz.” Kéziratokat nem adunk vissza.

Néhány szó a tanítókhöz intézett felhívás tárgyában.

E becses lap mult havi száma egy oly vezércikket közölt, melynek átolvasása után, azt hiszem, velem együtt nagyon sok kártársam így kiáltott fel: „Oh bár mielőbb megvalósulna mindez!!!

Hogy pedig ezen igék mielőbb testté váljanak, szerény nézetem szerint első sorban összetartásra, másodsorban pedig az említett cikkben elősorolt és sorsunk javítását célzó, követelő pontokhoz való hű és tántoríthatlan ragaszkodásra van szükségünk.

Lépünk és sorakozzunk tehát minél nagyobb számmal a „Tanítóbarát” zászlója alá és mint vezérünk mondja is: „Ne csak jajgassunk, panaszkodjunk és kérjünk, hanem követeljünk is.”

E lelkesítő szavak, mennyei szózatként hatottak a tanítókra és az ország majd minden részében élénk mozgalom indult meg e tekintetben.

Egy ily mozgalomról óhajtanám én is t. pályatársaimat jelenleg értesíteni és egyszersmint alkalmat adni arra, hogy e valóban fontos tárgyhöz minél többen hozzájárulhassanak.

A „Tanítóbarát”, mint ezt a felhívásban is említi, készséggel ajánlkozik az eszmék cserélésének tért engedni.

Fel tehát kedves pályatársaim! igyekezzünk egy oly programot megállapítani, mely az ország összes tanítóinak nézetével találkozók. És ha ezzel készen leszünk, hassunk oda, hogy azt minden egyes tanító egyesület egyhangulag magáévá tegye, hogy a jövő nyáron tartandó országos tanítói gyűlés, (ha ugyan megtartatik) végre a szükséges lépéseket a törvényhozás előtt is megtehesse.

Ha a katona tisztek és bírák fizetését, a minden lépten nyomon hangoztatott szomorú pénzügyi viszonyok daczára is képesek voltak emelni, miért hallgatnánk mi? vagy talán azok nagyobb hasznára vannak az ország- és társadalomnak? ezt nem hiteti el velem senki.

Nem akarom kedves pályatársaim türelmét sokáig igénybe venni, miért is az eddigi kis eltérés után sietek ígéretemet beváltani.

Azon mozgalom, melyről jelenleg szólni, és amelyre kedves pályatársaim figyelmét felhívni akarom, a tiszai alsó járásbeli ref.

tanítók kebelében indult meg, kik határozatilag kimondták, hogy a tanító fizetések minimuma 600 frtban állapíttassék meg. Oly formán azonban, hogy az, t. i. a fizetés, a lakosság számához lenne arányítva. Vagyis oly községekben, melyeknek lélekszáma csak 1000-ig terjed, a fizetés lakáson kívül 600 frt legyen készpénzben, — mely minden esetre az adóhivatalok által lenne utalványozandó.

Az 5000 lakóssal bíró község vagy városokban 700 frt, a 10000 lelket számlálókban pedig 800 frt; vagyis minden 5000 lélek után a fizetés 100 frttal növekednék, melyhez járulna még az 5 évi fizetéspótlék.

Nevezett járás tanítói ezen javaslatukat azzal indokolták, hogy minél kisebb valamely község vagy város, annál szerényebbek az igények és az élelmi cikkek ára is olcsóbb a kisebb, mint a nagyobb városokban.

Ezen javaslatot a gyűlés egyhangulag elfogadván, határozott, hogy az ország összes ref. tanító-egyletei oda törekedjenek, hogy ezen javaslat elfogadtassék és ne csak a tanítók, hanem a papság által is felkaroltassék.

E javaslatot részemről is inkább elfogadhatónak találom, mint azt, mely 400 frt minimummal is kész megelégedni.

Igaz ugyan, hogy sok helyen, mint az e becses lapok hasábjain már többször olvasható volt, még a mostani 300 frt minimum is csak irott malaszt, és az ilyenekre a 400 frtra való felemelés is bizonyára nagy áldás lenne, de vannak oly tanítói állások is, mint pl. a mi egyházmegyénkben, (egri) hol a tanítók fizetése nagy részben most is 400, vagy 450 frt, sőt az 500 frtosak sem ritkák és mégis 5, 6 tagból álló család alig képes tisztességesen megélni és ruházkodni.

Hol vannak még most azon költségek, melyekbe a gyermekek neveltetése és kiképzése kerül?

Az ily helyeken működő kartársaimra nézve tehát a 400 frt minimumnak semmi áldása sem lenne.

Ha már egyszer akarunk javítani sorsunkon, akkor minden esetre a megélhetés feltételeit kell kiinduló pontul vennünk és ennek alapján oly fizetési minimum meghatározását követelnünk, melyből nagyobb családú ember is állásának megfelelően élhet, ruházkozhatik és gyermekeit neveltetheti.

Vagy talán azt gondoljátok kedves kartársaim, hogy a kegyes szivü kormány belátja szerény követelésteket és a 400 frt helyett 600 frtot fog megállapítani?

Avagy talán azt gondoljátok ti, a mostani minimumnál is szerényebben dotált kartársaim, hogy ha jelenlegi helyzetetek a 400 frtra való emeléssel némileg jobbra fordulna, hogy akkor könnyebben várnátok a még jobbat?

Nagyon csalódtok, ha ilyesmivel kecsgettetik magatokat!

Híszien minden józan gondolkozású ember belátja, hogy követelésünk még mindig nem tulságos akkor, midőn fizetésünk minimumát 600 frtban követeljük megállapítani.

A felhívásban közölt többi pontokra nézve nincs megjegyzésem; azokat azt hiszem el lehet mindnyájunknak változatlanul fogadni, előre láthatók azon akadályok, melyekkel meg kell majd küzdenünk, hogy célunkat elérhessük, de ne csüggedjünk, hanem kitartással haladjunk a megkezdett uton tovább.

Ily nemes törekvést lehetetlen, hogy az Isten áldása ne kísérje.

Petrasovics Imre.

A tételhez.

Alig merem hinni, hogy édes hazánkban olyan tanítóegylet — egyesület — vagy gyülekezet létezik, mely a fontos és messze kiható tételhez hozzá ne szólna, illetve azt magáévá ne tenné és annak mikénti, — mi módóni célhoz vezetésének módozatait ne tárgyalná.

Nem indítványkép kell ezt már előhozni, hanem mint időszerű tételt fontolóra venni — megvitatni és határozatot hozni.

Ha valamibe hozzáfogunk, fogjunk hozzá mindnyájan és a győzelem a legbiztosabb lesz. Némelyek — és bizonyára olyanok, kik nem érzik a nyomor súlyát, — csak akkor akarnak hozzá szólni, mikor a többi hozzá szól. No, így aztán épen nem jutnánk a célhoz, — melyhez még most is annyira állunk, mint Makó Jeruzsálemhez. Hanem rajta! üstökénél fogva kell megragadnunk az alkalmat, és mindenki, kinek érző balját bármily csekély súly is nyomná, adjon annak kifejezést és szóljon az ügyhöz.

Sokat nem kívánunk, „mert szegény az ország“ — legalább így mondta Trefort miniszter ur — hanem annyit igen is, amennyit egy tanítónak magasztos állása a társadalomban — hogy megálhasson — igényel és követel.

Ami Ember János ur tételeit illeti, egyik sem fontosabb a másíknál, azaz egyik épen olyan fontos, mint a másik. Azok egyes pontozatait részletesen megvitatni elengedhetlenül szükséges. Idézem nem kell itt Deák Ferencz szavait: „*A mit a nevelés, az oktatás terén meggazdálkodunk, annak igen drága árát adjuk meg, oly árát, melyet nem lehet összegekben kifejezni és a melyet századok multán is meg fog a nemzet érezni.*“

Kell-e ennek igazságát bizonyítgatnunk.

A miniszterium az iskolák támogatását és szaporítását hosz-

szabb idő óta beszűrtette, — de anbet áldonál többzött a művésztetre stb. efélékre — rovására a hazai népiskolai tanügynek.

Kedves kötelesség elismerni annak fontosságát, szükségét, és korszerűségét, de kérdem: ez téríti-e vissza a nemzetet azon feneketlen örvény szélétől, melyen állunk, vagy az elemi népoktatásiügy, az ország alsóbb osztálya?

Ha „szegény az ország tanítsuk meg gazdálkodni, oda pedig több műveltség kell“ — mondá a miniszter ur — de annál inkább kell azoknak, kik a mag elvetésére vannak hivatva, a tanítóknak. De hogy tehet a tanító eme kötelelességének eleget, mikor első sorban azon kell törni a fejét, hogy a holnapi napra lesz-e övének mit enniök.

Első sorban az anyagi gondoktól kell a tanítót felmenteni.

A tanító fizetésének kiutalványoztatására legegyszerűsebb és tisztességesebb ut az adóhivatal. Mily sok kellemetlenség alul lenne felmeutve a tanító! Legjobban tudják azok, kiknek a kegyetlen sors megadta ezt — penitenciául.

De ezzel együtt a tanító tekintélye is emelkednék.

Ember János ur 3., 4. és 5. pontjai mind meg olyanok, melyek a tanítónak jobb-jobb jövőt ígérnek és nem egy tanító buzgólkodnék jobban hivatala betöltésén, hogy a jövő jobblétet magának és így hazájának biztosítsa, illetve tőle telhetőleg támogassa, ha már „a tanítók kezébe adta Isten a nemzet, az ország sorsát.“

Hány tanító van édes hazánkban, kik nem kis hirnevet szereztek maguknak a népoktatás terén, többet, mint egy „végzett“ földesurból lett tanfelügyelő. És azért még mindig az, ami volt: elemi tanító és sinyli annak nyomoruságos átkait.

Ime, ez az érdem!

Mily keserű! Talán épen csak a tanítótól tagadja meg a sors az érdemet, jutalmazást és előléptetést? — legalább nálunk — igen. Legyen a fáradságnak édes a gyümölese. — Vajjon melyik tanító nem lelkesülne jobban, nagyobb erélylyel, ernyedetlenebb szorgalommal, mind az iskolájában, mind a nyilvánosság terén, ha tudja, hogy fáradságának gyümölese is lesz!

Hány tanfőrfiu hagyja parlagon heverni tudományát, visszavonul e térről, mert fáradságának nem lesz gyümölese! Vajjon melyik tanítót ne buzditaná azon tudat, hogy ő igazgató, vagy polg. iskolai tanító, tanár, vagy még tanfelügyelő is lehet!

Mint a tanító, úgy az előjáróság jogai és kötelességei részletesen meghatározandók. Ennek létesítésével a tanító tekintélye me-

gint emelkednék. Mit nem követelnek némely helyen a tanítótól, — a paragrafusok félremagyarázása alapján és ha nem teszi, vége nyugalmanak, de még az utat is kiadják, sőt ki is kergetik a faluból.

Minden tanító, a ki valami árnyoldalát tudja helyzetünknek, ne mulasztja a tételhez szólni, mert az egyesült hangoknak, szavaknak, nagyobb az ereje.

Tehát körülbelül tudjuk már, hogy mire van szükségünk, most már a legfőbb az, hogy miként érhető el a cél.

Ha a miniszter ur országos tanító gyűlést hív össze, minde- nek előtt Ziegler ur ama nézetéhez kell csatlakoznunk, hogy olyanokat válasszunk képviselőknak, kik az ügyet szívéből hordják, kiktől leg- többet várunk, kikben leginkább bizunk, és a kiktől tudjuk, hogy ott — nem hallgatnak.

De miután mi törvényeket nem alkothatunk, jobban mondva azokat nem ténylegesíthetjük, máshová kell fordulnunk akkor, mi- kor az ügy az országgyűlés elé kerülne — a képviselő urakhoz. Minden megye tanítósága küldöttségileg keresse fel képviselőit és akik e nyomoruságos tanügyi állapotokat nem ismernék, azoknak el kell panaszkodni — figyelmükbe ajánlani és pártfogásukat kérni, az ügy a haza és saját érdekünkben. Jobb erről előbb mint ké- sőbb szólani.

Rajta! egyesült erővel!!

P. Porgány.

Gräbeldinger Péter.

A balaton-felvidéki tanítóegyesület gyűlése.

A balaton-felvidéki néptanító-egylet folyó évi őszi közgyűlé- sét szept. 9-én tartotta meg Balaton-Füröden. A szép számmal egybegyűlt kartárs urak, az egylet méltóságához illően, meleg ér- deklődéssel s higgadt megfontolással tanácskoztak. A gyűlésnek egyik főbb tárgyát képezte a tanítók anyagi helyzete javításának kérdése, melyre nézve Takács József, zánkai tanító, egyleti tag, terjesztett a gyűlés eléindítványt, mely így hangzik:

Igen tisztelt tanító-egyleti közgyűlés!

Méltóztassék megengedni, hogy egy szokatlan tárgyat említ- hessek föl, s ajánlhassam azt az igen tisztelt tanító-egyleti közgyű-

lés figyelmébe. Ezen szokatlan, de bennünket legközelebről érdeklő tárgy: a tanítók anyagi helyzetének javítása. Megvallom, sokkal jobb lett volna ügyünkre nézve, ha felsőbb intéző körökben tesznek vala e tekintetben valamit, de ha senki sem mozdul, kell, hogy mozduljon maga a tanító-testület. Ha látni fogják felsőbb körökben, hogy a tanító testület tudatára ébredt hivatala méltóságának, bizonyára lesznek ügyünknek pártfogói s változtatnak helyzetünkön.

A legnagyobb tanító, Jézus Krisztus azt mondja: nemesak kenyérrel él az ember, hanem Isten minden igéjével, de ez az isteni mondás megfordítva is áll: nem csak Isten igéjével él az ember (a tanító), hanem kenyérrel is!

Igen tisztelt uraim! Minket a folytonos buzdítás, a lelkesítés, ma már nem elégítenek ki. A tanügy tekintélye egészen más viszonyokat teremtett a tanítók számára, mint volt a multban, az új viszonyok újabb igényekkel lépnek föl, s ezek kielégítéséhez anyagi jobblét is szükséges.

Európa műveltebb államaiban még a munkás osztály is hangot emel, követelvén emberi jogainak elismerését s a jobb anyagi díjazást; Magyarországon egy művelt erkölcsi testület némán viselje továbbra is nyomorult helyzetének terheit? ! . . . Mért ne illelné jobb díjazás a tanítót, a ki hivatalára országos törvények követelményei szerint van képesítve? Miért ne lehetne ott fönn ugy intézkedni, hogy a tanító készen kapja fizetését megesonkítás nélkül? ! Miért ne lehetne őt elvonni a gazdálkodástól, hogy idejét szét ne fecsérelje, hanem legyen a szó szoros értelmében az, amire képesítve van: tanító.

Uraim! a mai viszonyok tarthatatlanok s a tanügynek kárára vannak. E helyzeten változtatni kell! Ez ugyan nem rajtunk áll, mi csak a kor figyelmét, kell, hogy felhívjuk ügyünkre.

Megengedem azt, hogy vannak a kartárs urak között, a kiknek ninesen okuk panaszra anyagi díjazásukat illetőleg, de azért ezeknek sem szabad félre vonulni, hanem a testületi szellem világánál, egymás terhet föl vállalva, együttesen kell mozdulni, mert csak így remélhető, hogy méltó panaszunk meghallgatásban részesülend. Nem akarom hinni, hogy a mai korban, midőn a társadalom minden osztálya lelkesül a népnevelés szent ügye mellett, meghallgatásban ne részesülne azon osztály méltó panaszkiáltása, mely oly nyomorult díjazás mellett legnemesebb munkát végez: embert nevel! Ha ez mégis megtörténik, akkor a népnevelés történetének írója följegyezheti ezt a történet lapjairagyzás betűkkel

mi pedig fájó érzéssel tekinthetünk a jövő elé, mint a melytől semmi jó sem várható ügyünket illetőleg. S nem tehetünk mást, mint hogy azt a mai művelt kor bűnös hátatlanságának, gondatlanságának rójuk fel.

Midőn ezt elmondani bátor voltam, azon szerény indítványt terjeszttem az igen tisztelt egyleti gyűlés elé, méltóztassék kimondani, hogy a b.-felvidéki tanító egylet magáévé teszi a „Tanítóbarát“ által megindított mozgalom tárgyát a tanítók anyagi helyzete javításának szükséges voltát s ennek érdekében kérvényt terjeszt föl a képviselő házhoz.

Továbbá bizassék meg az elnökség, hogy tegye magát érintkezésbe más nagyobb egyletek elnökeivel, kérve őket is hasonló munkára.

Ezen indítvány több hozzászólás után elfogadtatott.

Egyletünk csak azon esetben terjeszti be kérvényét, ha a más egyletek is hasonló irányban hoznak határozatot*).

Balaton.

Néhány szó a tanítóválasztásokhoz.

A „Tanítóbarát“ utóbbi füzeteiben, részint a derék Németh György, részint a két Balogh, kiket személyesen ismerni szerencsés vagyok és Pandur Pál ev. tanító ur tollából, több cikket közölt, melyek a tanítóválasztás ügyével foglalkoznak.

Én már régóta rosszallom a mostani tanítóválasztások módját, de nem találtam eddig lapot, a melyben kifejezést adjak gondolataimnak. Most a Tanítóbarátban, eme nyílt sisakkal küzdő barátunk lapjában időszerűnek találom szerény javaslatomnak közlését.

Már évek óta tapasztalom, hogy vidékünkön mikép silányulnak, fogynak az egyes tanítói állások jövedelmei. Fájt ez nekem, s daczára annak, hogy iskolaszéki elnök vagyok, a mindenható iskolaszék ellen nem tehettem semmit.

Mikor beérkeztek a folyamodványok, az iskolaszék választóülésén felolvastam valamennyit, s megmondtam melyiket tartom ér-

*) Először nekünk is az volt a szándékunk, hogy a tanítófizetés kérdését még az ősszel a képviselőház elé terjesztjük, de megfontolva a dolgot jobbnak találtuk, ha ezen igen fontos ügyet, mely a tanítók társadalmi helyzetének javításával is össze van kapcsolva, — egy országos tanítógyűlés dolgozza fel és csak így kerül a képviselőház elé.

demesnek az állásra azt t. i. a ki legjobb oklevelet és bizonyítványokat tudott felmutatni.

De mintha egy feje és egy toroka lett volna valamennyinek, rendszeren a legrosszabbat ajánlották.

— Dehát miért ezt, miért nem amazt?

— Mert nekünk ez tetszik.

— Miért tetszik jobban, mint az, a ki több érdemeokről nyújt bizonyítványt.

— Hát mert tud a néppel bánni.

Másnap aztán értésemre esett, hogy miként tudott a néppel bánni az új választott, és hogy mások is tudják, miként kell a néppel bánni, hát ideírom: Tessék süttetni a választás napjára néhány birkát, csapra üttetni titokban, (de azért mindenkivel tudatva) néhány akó bort, s a legjobb bizonyítvány az iskolaszékhez be van nyújtva és hogy a néppel bánni tud: igazolva van.

Jöhet az ilyen mellett pályázni maga Gönczi Pál, vagy Gyertyánffy István, úgy megbukik, mint a többi, mert hiába, többet ér a nyárson sült, mint a papiros, legyen bár rajta a chinai közoktatásügyi miniszter peesétje vagy Trefort Ágostoné.

De még ez hagyján, a birkát megeszik, de a mester megmarad; gondoskodni kell tehát, hogy a nép több jóban is részesüljön: le kell huzni a fizetésből! A földet eddig a község munkálta, megváltják a munkát pénzben: fizetnek husz hold föld után 47 forintot. A jövő mesterválasztásnál lehuznak 20 forintot, a következőnél az egészet.

Igy pusztulnak a legjobb állások jövedelmei, így szegényedik a tanítótság.

Sokat irhatnék erről, de a tanítók úgy is tudják, úgy is érzik ezen bajokat.

Áttérek javaslatomra:

A tanítóválasztást törvénnyel kell szabályozni. Mondja ki a törvény, hogy a választásnál a következőkből állítja össze a tanítóválasztási bizottságot:

1. A tanfelügyelő, vagy ennek megbizottja, a kerületi iskolalátogató.

2. A felekezeti kegyur, vagy ennek megbizottja.

3. Protestánsoknál a világi felügyelő.

4. A járási szolgabíró, vagy ennek megbizottja.

5. Az egyház képviselője, a pap.

6. Az iskolaszék mint a nép képviselője.

Mindegyik birjon egy szavazattal.

A választás után a szolgabíró vagy ennek megbatalmazottja jelentse ki, hogy a díjlevél szerint fogja a tanító kapni jövedelmét és azon esetre, ha őt a nép e tekintetben valami engedményre bírta, az akár szóval, akár írásban erősített meg, — semmisnek nyilvánítottatik.

Igy aztán nem lesz több fizetéscsonkítás, és a valódi érdem fog nyerni.

Egyszerű vélemény ez, a ki még jobbat tud, ne dugja zsákba, hanem álljon elő vele.

Muraközy József.
plebános.

A kik tanítanak.

(Ezen lelkes cikket a „Szabolcsmegyei Közlöny“-ből vettük át. Megérdemli hogy közöljük.)

A szünnapok véget érnek, s ismét helyökre térnek a mesterek végezni zizifusi munkájokat; nem fürdőkből, nem más üdítő helyekről térnek ők oda, de magános szobáikból, melyeket a munka izzadságának fürdeje, az önmivelés szőnyege, az unalom padlója, a kicsinyelés levegője, quartett szerűen övedzenek.

A szülők viszik gyermekeiket a pásztorok elébe, s lelki nyugalommal bizván azokat tanítóik gondjaik alá, térnek munkáikhoz, mely munkálkodásuk közben szent örömtől duzzad kebelök, látva gyermekeik fejlődését. — Kinek tulajdonítják az érdemet? — Összetévesztik az okot az okozattal, a munkát az eredménnyel, a tanítót a tanítvánnyal, s a helyett, hogy a legnagyobb tisztelettel rónák le hálájokat a tanító iránt, azon ismeretes szuró büszkeséggel, mely nyíltan kifejezi „mi tartjuk magát“ mondják a tanítónak: ugy-e okos, jó tanuló gyermekem van. Nem tudja azt, miként azt a gyermeket kit a tanító gondjaira bízott, azt a egyszerű hustömeget a tanító tette azzá, a mi — a tanító tette emberré a benne szunyadozó tehetségek felébresztése, fejlesztése által, mely munka igen sok szüle előtt, mivel nem kapával, kaszával vagy kalapácsal történik, nem dolog. Miért tehát a hála és a méltányolás?!

Találó fénykép ez, s ha még kiegészítjük azon ismeretes viszonynyel, mely van a gazda és csürhés csordás között, egész

nagyságban tűnik fel bárki előtt, miként a nemzet ama nagyszerű napzsámosai, kikre Jókai szerint a magyar nép új meghódítása vár, még mindig lenézettek mint emberek, s foglalkozásuk nem tekintik nemesebbnek a baromőrzésnél, s nem méltányoltatik jobban mint a csűrhis munkája, vagy is egy kissé illedelmesebben szólva és határozva meg a tanítói kar, daczára értelmi tejlődésének, szorgalmának, munkásságának, még mindig a legnagyobb méltatlansággal illetetik, még mindig kevesek azok, kik a tanítók nemes foglalkozásának nagy súlyát telfogni, megérteni és átérezni tudják.

De miért van ez így? Kik ennek okai? A tanítók maguk; mondják sokan. Én tagadom. Tudom ugyan, hogy vannak a tanítók közt is sokan, kik megérdemlik nyomorukat, de egynéhányért az egészet, azt a 23 ezret, lenézni nem szabad, nem lehet. Gondolkozunk csak, megtaláljuk hol a hiba! Azt a tanítót, a ki tehetségével a megkivántató szorgalom mellett, a legnagyobb sikert érhetné el, sokszor megzavarják az anyagi gondok súlyai, mikor *aztán a lelkesedés is lohad, a legpontosabb lelkiismeretesség is szenved.*

Vagy lehet-e ott egy igazán apailag érző szívnek lelkesedéssel működnie, midőn tanítása közben a tanterem ablakán bepillantó az éhségtől megtört, gyöngén ruházott gyermek mondja: „éhes vagyok apám“. A gyermekek a család gyöngyei. *A családalkotás az emberi élet főczélja. Vagy ne igyekezzék a tanító e főczélt elérni?*

Ily körülmények zavarják a 23 ezer tanító 90%-át, és kérdezhetjük, vajjon véték-e az, ha a tanító ilyenkor félbehagyja a tanítást, leül s könyez, mely könyvek annyival inkább keserűbbek, mivel a honnan eredtek, oda a szívre hullnak vissza, s véték-e az, ha oly dolgot tesz, melynek végzése által gyermekein, szívének gyümölcsein segíteni szándékozik t. i. kénytelen sokszor a tanítványok szüleihez fordulni segélyért, a mely által a tekintély tétetett tönkre. Óh! nem a tanítók okai e szomorú helyzetnek, nem ők az okai hogy az iskola a kellő niveaura nem emelkedik; de okai ennek az iskolákat fenntartó hatóságok, állam, község, egyház stb. s ezt bebizonyítani, a mennyire nem nagyon szükséges, ép oly könnyű.

Az iskolát fentartó hatóságok mentsék fel a tanítót az anyagi gondok lenyüggöző terhe alól; adjanak neki megélhetést biztosító tisztességes fizetést. Ez az első lépés arra nézve, miként a tanítók önmagok is, az iskolák színvonalai is magasabbra helyeztesenek.

Nem lesz akkor a tanító kényszerítve sokszor hivatalával összeférhetetlen dolgok végzésére, fordíthat időt saját továbbképzésére, művelésére is, mely által csak a fentartó hatóságnak tesz fontos és megbecsülhetetlen szolgálatokat.

S az iskolák pedig, mivel a tanító idejét egészen hivatásának szentelheti, emelkedni fognak.

Ezt értsék át most a tanév elején a vádaskodni szeretők.

Levél a szerkesztőhöz.

T. Pálcza, 1886. aug. 29.

Mélyen tisztelt pátyatárs?

Felhívását örömmel fogadtam, hiszen oly régen várom, hogy valaki elhanyagolt ügyünkben szót emeljen. Valóban ideje is már hogy a nemzet érdemünkhöz mérten dijjazzon.

Mostani helyzetünkben hivatalunkat jó lelkiismerettel tovább viselni teljesen lehetetlen. Mi tudjuk ezt falusi tanítók kik naponta küzködünk a buta, bigót, rossz lelkű paraszt néppel, melynek a jóról szépről, a haza eszméjéről fogalma sincs, és minden értelmes embert kész volna akasztófára itélni csak azért, mert az értelmes. Mi falusi tanítók ily tömegnek vagyunk markában ez fizet bennünket ha egy liter gabonával is évenként, ez parancsol.

De milyen a mi fizetésünk! 20—22 köből gabona lenne, de azt ki szedi be. A gondnok. Legyen hát ennek a tanító alázatos szolgálja különben ékezik a családjával együtt.

Aztán jön a tiszteletes, tisztelendő nagy tiszteletű urak tömege. Ezek már hagyományképen örökölték, hogy a tanítók alázatos szolgálói a lelkésznek, lejjebb nézik a tanítót utolsó cselédüknél, ha amaz nem engedelmeskedik türni kell neki, mert ha elbocsátja nehezen kap más állást. A tanítónak minden méltatlankodást türnie kell, különben meg fosztatik a kenyerétől — tudja meg hogy ő a papja, ő parancsol.

Majd jön a jegyző és a szolgabíró ur, ezek basáskodását legyen akárkinek birka türelme viselni. Az ismétlődő iskolázásért a község fizet, (ennyi pénz fizetése lenne a szegény tanítónak) de itt már a jegyző mutatja meg, hogy ő az ur, mert ez is volt egy évig tanító, különben a szolgabíró rokona, a ki önkényüleg a nép akarata ellen jegyzővé tette, de a tanító sem volt a pártján miért is most mutatja meg hogy ki ő! 20 nyomorult forintot fizetnének az ismétlődő iskolázásért a vizsgálat letétele után, de azért nem fizetnek majd csak egy év múlva akkor is csak úgy „ha a jegyző ur akarja.

A szolgabíró ur megbírságozhatja a tanítót ha a heti mulasztásokat ki nem adja, hivatalához nem küldi (a saját költségén), mert hivatalos pecsétje nincsen a nélkül a kir. postán fel nem veszik, így ezért is fizessen és ő a temérdek mu-

lasztásért még tudtommal senkit meg nem büntetett, de azt nem is teszi, mert a nép jóindulatára szüksége van, hogy megyei bizotmányi tagnak megválasszák.

A jó isten tudná szóról szóra panaszunkat mind csak meg is hallgatni, 28 éves tanító vagyok ez azóta így volt és talán így lesz — de reménylek!

Minden bizalmunk az országos nyugdíj intézetbe vetettük, ez már igazságos kezek között van, itten talán nem méltatlankodnak velünk. Nézzük meg csak. A szomszédközségben 3 özvegy tanítóné van; egy rom. kath. ez huz 250 frt nyugdíjt, miért nem tudjuk, ő azzal dicsekszik mert katolikus azért, a másik reform, ez huz 84 frt; a harmadik hordozza igazán a keresztet, az ő férje 13 évig igen szerény és jó szorgalmas tanító volt, talán a sok méltatlanság keserítette el — és megőrült, egy évi utánjárás és fáradozás után felvették az országos tébolydába és harmadik éve ott van, neje egy szerény jó de elszegényedett családból való, most mehet koldulni, harmadik éve hogy még nyugdíjt nem kapott, sőt rajta az évi 5 frt járulékot, még mindég végrehajtással veszik be. Esperesi uton részesül 16 frt államsegélyben, haszonbérelt magának egy szobát, abban aztán egyék ha van mit? Minden héten járja két év óta a megyei tanfelügyelőt. Ez biztatja is, de semmit sem teszen. Kérdem mily dolgok ezek?

De nem untatom tovább t. Szerkesztő urat mert ezer nyelvek kellenének, hogy bajainkat elősorolhatnánk. Nem kell itt várakozni az egyetemes gyűlés után, ha nem halasztatlanul vinni ügyünket az országgyűlés elé, vegyék a fáklyát kezökbe a fővárosi tanítók, sorakozzunk mindnyájan zászlóik alá, hogy valahára eljuthatnánk az ígéret földére. Ezt óhajtja Kárpátoktól Adriáig minden néptanító.

Ezzel leteszem tollamat lehet máskor megint írok, csak ügyünk tüze el ne aludjék, legyen a ki élesztgesse.

Maradtam stb.

Gyüre János ev. ref. tanító.

Tanügyi nyomorúságok.

Van Háromszék megye területén egy község: Nagy-Bacon, melynek községi iskolájában három rendes tanító még a mult 1885/6 iskolai évre sem kapta meg a fizetését, sem ötödéves pótlékát, pedig buzgón tanítottak s jövedelmük után megfizették az állami adót. S mi ennek a hallatlan állapotnak az oka? Mint nekünk írják, az, hogy 1885. évi aug. 13-án beterjesztették az 1885—86. évi költség-előirányzatot, de azóta sem ez, sem az előző évi zárszámadások nem érkeztek le a magas miniszteriumtól. Mit szól ehhez Trefort ur? A míg külföldön gyáripárt fedez fel, addig ezeket a nyomorúságokat itthon is megtalálhatná. Mert igaz, hogy Nagy Bacon községe megtette a magaét; az is igaz, hogy olyan eset is fordult

elő, hogy az iskolaszéki elnök és gondnok, mint kibocsátók, aláírtak egy váltót, a tanító forgatta, a gondnok elfogadta, s erre a takarékpénztár adott pár száz forintot, hogy a gyermekes tanító egy évig az éhenhalástól megkíméltessek, de hát ez nem rend! Hogy a miniszterium hanyagsága és késedelmezése miatt szenvedjenek szükségét, nyomort a becsületesen működő tanítók, az lelketlenség. Trefort ur, vajjon ezt a históriát is felhasználja korteskedőtaktikáinál?

A horgospataikai róm. kath. kincstári magyar elemi népiskolában már elmúlt két éve, hogy a tanhatóságok erélyes felszólalása dacára sem alkalmaztatik rendes okleveles néptanító, jóllehet a tanítói dotáció még ez év elején szabályoztatott a magas kincstár által, hanem a helyett az ismeretes dákoromán érzelmű s magyarfaló oláhlaposbányai oláh pap neveztetett ki helyettes ambulans tanítónak a tanfelügyelőség szándékos mellőzésével az összes tanítói járandóságok élvezésével.

A lelkész ur az 1884/85 tanévben egy árva szót sem tanított a magyar nyelvtanból s mégis, hogy fel ne tűnjék püspök ő méltóságánál, hová a klasszifikáció szokás szerint minden évben felterjesztetik, a magyar nyelvtanból is klasszifikálta tanítványait, tehát h a m i s k l a s s z i f i k á c i ó t készített. Nem arzulessapása-e ezen hallatlan merészség a magyarosodásnak? S még az ilyen embert dédelgetik, magy. kir. kincstári kenyeren bizlalják.

A tanfelügyelőség a mint ezen ténynek biztos tudomására jutott, megtette a kellő lépéseket már ezelőtt egy évvel a püspökség, kincstár s az igazgatóságnál tehát hol késik ezen ügy elintézése? Ugylátszik, eltussolás alatt áll, nehogy bizonyos egyének kompromittáltassanak, a kik kegyes gráciájokba vették a papot azon időtől fogva, mióta a névmagyarosítás ellen nyíltan fellépett s talán ezen bátorságáért illetékes helyen javára működtek, minek eredménye az lett, hogy meglehetősen mellékes jövedelemre tett szert ami úgy tűnik fel, mintha megjutalmaztatott volna; még megérjük hogy érdemkeresztet fog kapni!

Ezek után a magyar kincstár, illetve az oktatásügyi miniszterium figyelme felhivatik ezen hazaellenes ügy megvizsgálására: ámbár ugyan nem sok eredménye lesz ezen figyelmeztetésnek, mert úgy látszik, nagyon ügyesen tudják informálni az ezen ügyben betolyásos alantas közegek felebbvalóikat.

Deés, szept. 22.

Hazafi.

M I U J S Á G ?

A „Váczegeyházmezei tanító egyesület” Központi gyűlését aug. 25-én Váczon tartotta meg. A gyűlés fénypontját az emelte, hogy a püspöki helynök Neszedva István elnökölt és a már megbukottnak hitt internatus alapítókéjének gyarapítására 5000 frt. alapítványt tett. A példa vonzó volt, mert Dósva Lajos lőrinczi esp. plébános is adott e célra 2000 frtot. Ezen adományok és a meglevő közpénzkészlet által lehetővé tétetett, hogy f. tanévben 20 szegényebb sorsu tanító gyermekei felvétetnek a tápintézetbe. A gyűlés a Tanítóbarát szerkesztője által kibocsátott felhívást magáévé tette.

Hymen. Derék hívünk és munkatársunk Szedenik Fülöp lakfalvi néptanító f. é. szeptember hóban oltárhoz vezette a kedves modoru s ritka szépségű Németh Ilka kisasszonyt. Kívánjuk, hogy boldogok legyenek.

Moór r. k. hitközsége, miként Szentgyörgyi Gyula, lapunknak lelkes barátja írja, — az idén sokat áldozott az iskolára. Ugyanis az öt osztályu iskolát két osztálylival bővítette és két tanítói állást szervezett hozzá. Egy tanítóra átlag 100 gyermek jut. A községben ezentúl 7 r. k. tanító fog működni. Sok sikert kívánunk!

Jaczkovits János kéttyi tanító a magyarosításban szerzett érdemeiért az Abauj-tornamegyei bizottság által 30 frt jutalommal lett kitüntetve. Gratulálunk!

Az első sztrájk. Abauj Szántódon az ipariskolánál nem kezdhették meg rendes időben a tanítási évet, mert a tanítók sztrajkoltak. Jól tették! Bár sztrájkolhatna Magyarország összes tanítósa, talán akkor jobban törődnének velünk.

Gyászhir Zelliger József a nagyszombati kir. kath. tanítóképző igazgató tanára aug. 31 én élete 49-ik tanári működése 33-ik évében elhunyt. Áldás poraira!

Hymen. Szokolay Pál tótkomlói ág. ev. tanító eljegyezte Nagy Sándor ág. ref. lelkész leányát, Mariskát. — Földváry Nándor barcsi tanító Neumayer Klótild kisasszonyt Mohácson eljegyezte.

A kis-apostagi néptanítónak keserves egy sorsa lehet. Ha ő panaszolná el se hinnék; de a pestmegyei ág. hitv. alesperese jelenti az alispánnak hivatalosan. A jelentés körülbelül így illusztrálja a kis-apostagi állapotokat. A tanító (Endreffy Béla) ha a gyermekeket az iskola látogatására serkenti, a szülők ellenszegülnek; ha abbahagyja, akkor a gyenge vizsgálat miatt zúgódnak ellene. Fegyelmet nem tarthat a gyermekek közt, mert akkor szidják a legjobban. Legutóbb meg éppen rá l ő t e k, de szerencsére nem találták. A gyermekek az utcán futkosnak utána és úgy csufolják s az előjáróság nemcsak türi mindezt, hanem még előmozdítja és a községi bíróval egyetemben mindenképen igyekszik a szegény tanító életét megkeseríteni. (Uti-laput az ily előjárók talpa alá!) Fizetésének kiszolgáltatását megtagadták, földjét önhatalmúlag más számára ugarolták, az iskolaköteleseket otthon marasztják stb. Mindezek következtében az alesperes e viszonyok megszüntetését és a rendetlenkedők megbüntetését kéri.

Mire jó a tanítói oklevél? Gróf Károlyinak szét. Jánosi pusztáján megürült egy béres helye. Bár pályázatot nem hirdettek reá, mégis folyamodott érte Kövári Gábor szilvási okl. néptanító s meg is kapta a helyet. Hát biz ez dupláa is furcsa dolog, mert 1-ször csakugyan oda sülyedtünk volna már, hogy egy béres állása különb, mint a néptanítóé? — 2. Midőn egy okleveles ember ökrök mellé ajánlja magát, nem lehetett volna más állást adni neki?

TÁRSALGÓ.

Felelet a 16. és 17-ik kérdésre.

Szerintem a papnak, mint iskolaszéki elnöknek és mint az iskola igazgatójának van joga a tanulót tanítás alól felmenteni. Van pedig azért: mert e joga megvan már a tanítónak annál inkább jogosult tehát errenézve a pap, mint az iskola igazgatója.

Van joga a papnak a tanítás alól felmenteni a tanulót szerény nézetem szerint azon okból is, mert e joggal közoktatásügyi törvényeink ruházzák fel őket és én minden papról felteszem, hogy eme felmentéseket csak bizonyos fontos, alapos okoknál s leginkább a szülők, gyámok vagy gazdák kérésére, — nem pedig kényök-kezdők szerint — eszközlik.

Köteles-e a tanító 10 tanulót is tanítani, ha többi, pl. 50 a pap által felmentetett?

Én szerintem: igen.

Igen, köteles a tanító a törvényes tanítás idő alatt még 2—3 percentjék is tanítani az iskolásoknak, mert a tanítói állás szerintem hivatal. Éppen olyan hivatal, mint pl. a bíróé, aki még akkor is tartozik a község házánál törvénytevés rendes idejében jelenlenni ha különben ügyes-bajos, panaszos felei nem volnának is.

Ha nem volna köteles, a tanító tanulói egy részének is tanítást tartani, akkor közoktatásügyi törvényeink azon paragrafusa, mely szerint a tanító faluhelyen 8, városban legalább 9 vagy 10 hónap legyen, bizony sok falusi collegám tapasztalásból tudhatja, — soha sem tartatnék be. Mert vegyük csak: Körös Tarjánban több van 100 tanköteles gyermeknél. Az iskolaszék elnöke által még e hó elején felkérve lettek a szülők, hogy miután a szünetidő eltelt, tanköteles gyermekeit iskolába küldjék, és még ezideig sincs s nem is volt több jelen 5—6-nál, sőt régi tapasztalásom szerint

előre láthatólag nem is lesz csak 50 tanköteles gyermek is még vagy 7—8 hétig sem az iskolában, mert itt ilyenek a helyi körülmények. De én azért a tanítási szünetet az idénre befejezettnek tekintem, s habár olyannyira kevesen vannak is, tanítók, azaz hogy tanítanék állandóan, ha néha-néha meg nem törték őket, hogy dacára a 2-szeri csengetésnek, — egyetlen egy tanu. sem jelentkezik. Ilyenkor már csakugyan nem vagyok köteles tanítani.

Ilyenkor azután annál több időm marad azon szomorú gondolattal foglalkozni, mily keveset ad a szülőknek nagy része gyermekeik szellemi haladására, s mily kevesen vannak, a kiknek magzataikra e tekintetben igazán gondjok van.

Kőrös-Tarján.

Biczók Ferencz.

NYILT-TÉR. *)

Nyilatkozat.

A „Tanítóbarát“ 8. számában megjelent „Tanító választás Hanyon“ című közleményből, sajnálattal vettük tudomásul, Csákós János köveskällai tanítóknak — ha e czímet megérdemli — a tanítói tekintély ellen elkövetett gyalázatos merényletét.

Mi, kik — sajnos — vele végeztük a képezdét, hivatótnak érezzük magunkat, e nemtelev, s tanítóhoz nem illő tette fölött, rosszalásunkat és megvetésünket, nyilvánítani.

Egyuttal kijelentjük, hogy a nevezett s a tanítói nevet bitorló, egyénel minden collegialis viszonyt megszakítunk és bármikor, bármily körülmények közt ő t, társaságunkból kizárjuk.

Kelt Győrött, 1886. augusztus 20-án.

Öveges Kálmán, Stanitz Sándor, Körner Ferencz, Szabó Imre, Tóth Mihály, Nagy Mihály, Kovács Béla, Marosfy Ferencz, Czink Ferencz, Engelhart Gyula, Hart Flóris, László József, tanítók.

*) Ezen rovat alatti közleményekért a szerkesztő nem felelős.